

skupi. Izvješćuje o instalaciji kanonika, katehetskom sastanku u Osijeku i arheološkom u Splitu-Solinu te o pučkim misijama u djakovačkoj biskupiji. U g. 1895. riše Život i rad Josipa Čolnića zadnjeg biskupa bosanskog († 1773.), raspravlja o Arhidjakonatima u srednjem vijeku, o Nuncijima Sv. Stolice, te o Igrina burzi. G. 1896. riše Život i rad bosanskih biskupa Gjura Patačića († 1716.) i Petra Bakića († 1749.). U g. 1897. piše povijest Biskupije srijemske (1699.—1773.). U g. 1898. u proslavu Strossmayerove 50-godišnjice ministrišta piše raspravu: Župe i crkve današnje dieceze (djakovačke) u srednjem vijeku. U g. 1902. prikazuje život i rad glasovitog francuskog konferansijera dominikanca Lacordaire (o stogodišnjici njegova rođenja); daje Naputak za ljetopis župa. G. 1903. pri-

kazuje Samostane i redovništvo srednjega vijeka u našoj biskupiji. G. 1906. započinje, a 1907. i 1908. nastavlja i svršava radnju: Biskupsko sjemenište u Djakovu (o njegovoj stogodišnjici). God. 1913. (o 1600-godišnjici milanskog edikta) piše članak: Augusti Sirmienses, u kojemu dokazuje, da su najliči progonitelji kršćana bili porijeklom iz Srijema, ali je i car Konstantin porijeklom iz Niša. G. 1922. piše u »Glasniku« odulji referat o 50-godišnjici »Glasnikovoj« i prikazuje u glavnim potezima sav rad i suradnike kroz tih 50 godina. Kasnije se rijetko javlja sa kratkim recenzijama pojedinih povjesnih knjiga.

Svi radovi pok. M. Pavića što se odnose na užu povijest, napose crkvenu djakovačke biskupije, plod su duga i savjesna učenja i rada.

Dr. Andrija Spiletak.

NAŠI MUZEJI

Pitanje naših muzeja je posebno poglavlje u našem kulturnom životu. Ova posebnost proizlazi na jednoj strani iz posebne strukture samih muzeja a na drugoj iz činjenice, da kod nas muzeji još stoje prilično po strani od opštih, zajedničkih kulturnih akcija i stremljenja.

Kod nas još dobrim delom prevladava mišljenje, da je muzej institucija za sačuvanje i konzerviranje starina, egzotika, kurioziteti i sl. i da je registromanjem tih predmeta iscrpljena zadaća muzeja. Da su muzeji naučni instituti i da predmet od svog nalazišta do muzejske vitrine prolazi preko mozga i zgrbljenih ledja muzejskog činovnika o tome se ne vodi briga, jer taj je posao uistinu manje »produktivan« od posla novinskog reportera. A onda su muzeji kod nas prilično izolovani, retko kada muzejski naučni radnici dolaze u javnost i javni život i usled toga je i njihov život i njihov rad manje poznat i naravno i manje priznat od rada koje strojopisačice. Muzejima ne dostaje kontakt sa javnošću, sa publikom. Posetnici muzeja su u 99% slučajeva prolaznici čiji interes je zasićen površnim posmatranjem paradnih komada, koji na žalost i jesu magneti muzeja. Kod nas ne postoji jedna odlična institucija, koja je naročito razvijena u Nemačkoj i koja pokazuje upadne uspehe a to su društva prijatelja pojedinih muzeja. Ta udruženja preuzimaju na sebe posao propagande, pribiranja materijalnih sretstava, priređuju predavanja. stručna vođenja po muzeju, ukratko obavljaju sve one poslove, koji su neminovno potrebni ako se muzej hoće uklopiti kao živa stanica u kulturno tkivo jednog naroda. Samo onda ako

jedna zajednica oseća, da je muzej deo njenog kulturnog života, a ne mrtvo slagalište, magazin, moći će muzej izvršiti i svoju naučnu i svoju odgojnu zadaću. Jedna od najbitnijih zadaća muzeja pored sabiranja materijala su zbirke i publikovanje njegovog rada i to jednako publikovanje stručnih, naučnih edicija kao i popularnih, opće-kulturnih, naravno u okviru delatnosti odnosno muzeja. Zato treba novaca a tog novca nema. U Nemačkoj preuzimaju jedan deo edicija muzeja spomenuta udruženja, naročito one popularnog karaktera.

To su u glavnom opće poteškoće, da se kod nas muzeji afirmiraju u javnosti. Medjutim imamo još i poteškoća internih, koje su već prema pojedinim muzejima čas veće, čas manje. Te poteškoće imaju dva »tipa«: materijalni i personalni. Kod nas su muzeji svojina države (veći gradovi imaju i svoje lokalne, gradske muzeje) i država iz svojih sredstava subvencioniše muzeje. Ta subvencija je više nego minimalna: njom se jedva održavaju muzeji na današnjem stepenu a o kakvom razvoju, prosperitetu nema ni govora. Naročito mladi muzeji, koji su nastali iza rata nalaze se u vrlo teškom položaju, jer nedostaci u materijalnim sredstvima koče svaku akciju: ekskurzije, nabava predmeta, publikacije, nabava knjiga, aparata itd. Budžeti naših muzeja su upravo mikroskopski sitni ako ih se uporedi sa budžetima muzeja na strani. I tu se ne uzimaju u obzir muzeji velikog stila kao muzeji u Hamburgu, Berlinu nego provincijski muzeji, kao što je na pr. onaj u Halleu, koji raspolaže sa milionskom dotacijom dok na pr. naš zagrebački etnografski muzej ima dotaciju od 35.000 di-

nara godišnje. U takvim prilikama je rad vrlo otežčan, niti se može sabirati materijal niti se može što publikovati a niti se može pratiti razvoj odnosne discipline na strani, jer nema novaca ni za knjige. Teško je voditi kulturnu utakmicu sa drugim narodima, kad nemamo ni najprimitivnije oružje a to je: poznavanje njihove naučne literature. Dok su vani, u Evropi, stavljene u službu muzeja sve moderne tekovine tehnike (Etnografski muzej u Hamburgu), mnogi naši muzeji imaju još naprave, koje kao da datiraju još iz kamenog doba. Moderni muzejski sistem rada se kod nas ne može primenivati jer zato nema sretstava. Većina muzeja je u zgradama, koje ne odgovaraju ni najprimitivnijim zahtevima muzejskog rada i izlaganja. Novih zgrada nema, jer nema novaca. Itd., itd., konačno je refrain: nema novaca. Bilo bi mnogo lakše rešiti materijalno pitanje muzeja, kada bi javnost za njih pokazivala veći interes: Ali ona taj interes ne pokazuje, jer se sami muzeji uz male iznimke mnogo ne brinu, da taj interes u javnosti pobude. Ta indiferentnost društva, producira logično i indiferentnost odlučujućih faktora.

Kao i materijalno pitanje samih muzeja, tako je i personalno pitanje muzejskih činovnika nerešeno. Položaj muzejskog činovnika je uopšte vrlo zagonetan. Našoj javnosti na pr. ne ide još u glavu, da neko može odabrati zvanje (reč karijera deluje previše eufemistički!) muzejskog činovnika. Razumljivo je ako je čovek lekar, pometač, sudac ili konobar; ali biti muzejski činovnik?

Zato nije ni čudo, da je do danas neregulisan položaj muzejskih činovnika. Muzejski činovnik, mora biti činovnik I. kategorije, dakle sa fakultetom i završnim ispitom. Pokraj toga mora u roku od tri godine položiti posebni muzejski stručni ispit, ako hoće zadržati svoj položaj odnosno napredovati u višu grupu. Ima dakle sve potrebne kvalifikacije. A ipak zaostaje danas u plati za svim kvalifikovanim činovnicima, pa i onima najbliže kvalifikacije za srednjoškolskim nastavnicima. Zvanje muzejskog činovnika je zvanje naučnog radenika: to iziskuje karakter njegovog rada. Njegovo radno vreme je neograničeno, jer on samo sistematskim i trajnim studijem može ostati u vezi sa svojom naukom i svojim institutom. Usled toga postoji za njega minimalna mogućnost, da izvan muzeja što privredi. Muzejski naučni rad je životni rad, bez prekida, bez odmora i samo se tako može udovoljiti zadaci, koju on postavlja. I taj trajni rad apsorbuje celo vreme i ne dopušta potragu za drugim vreli-ma prihoda. Zato je sasvim opravdano, da se personalno pitanje i pitanje plata muzejskih činovnika reguliše prema njihovoj naučnoj

kvalifikaciji i vrednosti njihovog rada. Ako su muzeji doista ogledalo kulturnog života i rada jednog naroda, onda je više nego pravedno da se funkcionarima ovih muzeja obezbedi život, da se mogu posvetiti čuvanju i izučavanju dokumenata prošlosti i života naroda, njegove životne sredine i njegovih zasebnih odlika.

Potreba regulisanja položaja muzejskih činovnika dovela je do njihovog kongresa u Beogradu (11.—13. januara 1928.) na kome je u glavnom zatraženo usvajanje muzejskog zakona, kojim bi bilo regulisano ne samo personalno pitanje već i pitanje organizacije muzeja uopšte. Novi muzejski zakon (ako pod »starim« smatramo uredbu iz austro-ugarske monarhije) je moderno izrađen i ako bude prihvaćen u redakciji kongresa znatno će olakšati rad i poslovanje muzeja. Na kongresu je ujedno bilo osnovano i Društvo muzejskih činovnika, sa zadaćom da služi staleškim interesima muzejskih činovnika. Za sada je društvo ograničeno samo na kvalifikovane muzejske činovnike (I. kategorija). Prvi odbor sastavljen je od narednih lica: predsednik: Dr. Vladimir R. Petković, profesor universiteta i upravnik Narodnog muzeja u Beogradu; tajnik: Dr. Borivoje M. Drobniaković, upravnik Etnografskog muzeja u Beogradu, blagajnik Dr. Jozo Petrović, kustos Narodnog muzeja u Beogradu; odbornici za svaku oblast: Dr. Mirko Kus-Nikolajev, kustos Etnografskog muzeja u Zagrebu; Dr. Vojislav S. Radovanović, upravnik Etnografskog muzeja u Skoplju, Vladislav Skarić, upravnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Dr. Mihovil Abramić, upravnik Državnog arheološkog muzeja u Splitu, Dr. France Stelé, šef Konzervatorskog ureda u Ljubljani.

Muzejskim zakonom biće rešeno interno pitanje muzeja, muzejima će biti omogućen rad u širim razmerama a muzejskom činovništvu biće obezbedjen životni minimum. To je svakako znatan napredak prema današnjem stanju. Ali tim opšte pitanje muzeja nije likvidirano. Tu likvidaciju moraće sprovesti sami muzeji a to je prvenstveno organizacija rada prema kulturnim potrebama zajednice. Dakle intimniji odnosi između muzeja i javnosti. Samo ti odnosi će stvoriti od muzeja kulturne institucije, koje će moći plodnosno delovati na dizanje kulturnog nivoa društva. Time će se pobuditi ne samo interes javnosti nego razviti i privatna inicijativa, koja je tako potrebna za prosperitet svakog kulturnog stremljenja. A onda će valjada zarasti i rana na muzejskoj Ahilovoj peti — biće više novaca i za stručni, naučni rad.

Mirko Kus-Nikolajev.